

Chanel

ANDERE VISIE
OP WESPEN

en familie

De eerste Franse veldwesp die ik ontdekte in mijn kas heb ik voor het gemak Chanel genoemd. Een nestje Franse veldwespen kun je zonder problemen bekijken; iets wat ik met een limonadewesp absoluut niet zou durven. Terwijl ik in mijn kas een band ontwikkel met de Franse veldwespen die volkomen zachtaardig zijn, blijkt wespenvriend Sjoert nog een paar stappen verder te gaan. Hij transplanteert wespennesten, strijdt onvermoeibaar tegen misverstanden over wespen en volgt de ontwikkeling van een wespennest in zijn vespiarium. Hier doen zich spannende zaken voor, zoals een poging tot koninginnenmoord.

Tekst en fotografie **FEIKJE BREIMER**

Wespen. Je kunt ze te lijf gaan met een gasbrander of met gif. Sjoert Fleurke gebruikt zijn stofzuiger en zuigt in een uur tijd een heel volk op. Niet om ze te vermoorden, integendeel; hij neemt ze met nest en al mee naar huis. Sjoert is een wespenvriend. Dankzij Twitter kom ik @wespenvriend alias Sjoert uit Groningen op het spoor. In mijn kas in het buitengebied van de Achterhoek heb ik een nestje van een voor mij onbekend wesp gevonden. Op het minnestje zit een slanke wesp met oranje antennes. Mijn zoektocht op internet levert vooral veel informatie over wespenverdelgers op. Wanneer ik een foto invoer op de site van Waarneming.nl blijkt het een Franse veldwesp te zijn. Herkenbaar aan de oranje antennes en de lange benen. Ik noem haar Chanel.

Sjoert is als wiskundige werkzaam voor de overheid en besteedt zijn vrije tijd voornamelijk aan wespen. Terwijl Chanel spontaan in mijn kas aan haar nest werkt heeft hij na drie jaar experimenteren eindelijk geluk. Een Duitse limonadewespkoningin besluit de locatie die hij zorgvuldig heeft voorbereid in gebruik te nemen voor haar volk. Sjoert doopt zijn koningin Amal en deelt haar avonturen op Twitter. Volgens hem zijn wespen de meest gehate insecten

wereldwijd. “Ze staan in de top drie, samen met muggen en vliegen. Zodra ergens een wesp verschijnt valt het gesprek stil en gaan mensen om zich heen slaan. Er zijn vijfhonderd soorten wespen in Nederland, geen enkele valt spontaan mensen aan.”

Regenpijp

Hij is inmiddels vijftig jaar en hield als puber al gele weidemieren en rode knoopmieren. “Ik verwonder mij wanneer ik een mier in haar eentje in de keuken aantref en vervolgens in de loop van de dag een spoor van mieren zie ontstaan die eensgezind op weg zijn naar de door de eerste mier gevonden etensbron. Hoe doen ze dat? Wespen die in groepen leven vind ik net zo interessant als mieren, ik maakte al jaren ontwerpen van wespenverblijven. Maar hoe kom je aan een wespenvolk?”

Terwijl in Nederland mensen de gekste dingen uithalen om wespenesten te verdelgen is dat in Duitsland overal verboden. Wie tóch een nest vernielt kan in sommige deelstaten een boete tot 50.000 euro krijgen. Dat heeft veel kennis opgeleverd over het verplaatsen van wespennesten. Toen Sjoert ontdekte dat hij zich kon laten scholen tot wespennestverplaatser reed hij twee weekenden op en neer naar Frankfurt. “In plaats van zwaar gif zijn er andere manieren.

ONDER Gefascineerd zie ik hoe er aan een doosje in mijn bloemenkas een wespennestje is gemaakt.

WESPENFAMILIE

Behalve honderden soorten solitaire wespen zoals sluip- en graafwespen zijn er vier groepen sociale wespen in Nederland.

LIMONADEWESPEN: gewone wesp, Duitse wesp en rode wesp. Ze maken hun nest in het donker en hebben een voorkeur voor spouwmuren en holtes. Een nest kan zo groot worden als een platte skippybal en er kunnen makkelijk vijfduizend wespen in wonen. De limonadewespen zijn de enige wespen die aan het einde van het seizoen op zoek gaan naar zoetigheid.

LANGKOPWESPEN: Saksische wesp, middelste wesp, boswesp en Moorse wesp. Deze soorten maken relatief kleine nesten met maximaal een paar honderd wespen. Ze bouwen niet in het donker, dus hun nest valt snel op.

VELDWESPEN: Franse veldwesp en bergveldwesp. Ze maken kleine nesten waarin de cellen zichtbaar zijn. Er wonen maximaal vijftig wespen in een nest, dat vaak op een warme plek hangt. Bijvoorbeeld in een kas.

HOORNAARS zijn groter dan de andere wespsoorten en bouwen een nest in een holte; ze gebruiken daar graag vogelhuisjes voor.

LINKS Chanel werkt ijverig aan haar nestje van karton.

Sjoert gebruikt zijn stofzuiger om een wespennest te verplaatsen.

Sjoert en het wespennest op zolder.

Een wespennest boven de voordeur die telkens open en dicht gaat is natuurlijk geen handige plek. Ik denk dan graag mee over een oplossing. Je kunt simpelweg de uitgang verplaatsen. Wespen hangen niet allemaal rond de uitgang, ze zijn net als bijen hard aan het werk”, legt hij uit. “Als je nu een meter verder een nieuwe uitgang boort en het oorspronkelijke gat dichtmaakt, is het probleem al minder. Je kunt de uitgang nog verder verplaatsen door er een regenpijp op te zetten die je om de hoek van het huis laat uitkomen.”

Gehaktballetjes

De Franse veldwesp bij mij in de kas is een dochter van migrerende voorouders. Door het opwarmen van de aarde heeft ze haar weg uit het zuiden van Europa naar Nederland gevonden. De afgelopen dertig jaar gaat haar opmars gelijk op met die van de eikenprocessierups. In de eerste twee stadia heeft deze rups nog geen brandharen.

Chanel vangt de rupsjes en maakt er kleine gehaktballetjes van voor haar larven.

“Wespen zijn erg goede insectenverdelgers”, beaamt Sjoert. “Een Franse veldwesp zoekt rupsjes, maar de limonadewesp vangt vliegen. Ik heb bij het volk van Amal het aantal op één dag gevangen vliegen geteld, dat waren er drieduizend!” Een van de zolderkamers van zijn woning is vrijgemaakt voor dit volk. Sjoert bouwde met hout en doorzichtige pvc-buizen een constructie waar inmiddels de wespen af en aan vliegen. Er hangt een infraroodcamera gericht op het nest dat hij op deze manier dag en nacht filmt. Na de heugelijke geboorte van de eerste twee werksters (er zullen nog honderden volgen) is het snel gedaan met beide dames. “Het stormde op dag dat ze voor het eerst uitvlogen. Normaal vliegt een werkster die voor het eerst vliegt een stukje naar buiten, draait zich om en neemt de omgeving goed in zich op om de weg terug te kunnen vinden,

LINKS Franse veldwesp haalt water.

Druppeltjes
water uit
de airconditioning
van de wespen

ONDER Mijn nestje Franse veldwespen terug in de juiste positie: hangend.

u werden ze direct voor de ingang weggeblazen en zijn ze verdwaald.”
Op Twitter volg ik met spanning de invasie van een vreemde
koningin in het nest van Amal. Ze is van plan Amal te doden en het
nest over te nemen, maar ze is er te laat bij. Amal heeft inmiddels
een flinke hofhouding die zich vol woede op de indringster stort.

Airconditioning

De bedreigingen voor mijn Chanel bestaan vooral uit vogels en
mensen met vliegenmeppers. Dagelijks til ik het doosje zaad op waar
mijn uitdijende nest aan hangt. De minuscule eitjes transformeren
tot larfjes en bij vragen weet ik @wespenvriend te vinden. Op een
tropische dag zie ik druppeltjes water liggen in de buitenste cellen.
“De airconditioning”, weet Sjoert. “De temperatuur in je kas zal
vandaag heel hoog geweest zijn. Om haar nest te koelen legt ze
druppels water in de cellen. De wespen kunnen met de vleugels gaan
rapperen rond de cellen om het nest op de juiste temperatuur
te houden.”

Sjoert haalt inmiddels alles uit de kast om de wesp uit het verdom-
boekje te krijgen. Overdracht van kennis leek hem een goede stap.
Toen ik mijn twitteraccount begon hoopte ik op honderd volgers,
inmiddels zijn het er meer dan tweeduizend. Zo ben ik ook aan
mijn eerste nest gekomen.” Op tafel staat een houten kistje dat
Sjoert zelf ontwierp. Het kistje is een essentieel onderdeel van de
stofzuigermethode die hij toepast bij het weghalen van het nest
van een Saksische wesp. “Hun nest lijkt op een grijze papieren bal
van de grootte van een kleine ballon. Er wonen maar een paar honderd
wespen in. In de loop van de middag zuig ik met mijn stofzuiger
iedere wesp die thuiskomt op. Dan hou je een nest over met een
koningin en pasgeboren werksters. Ik steek het nest los met een
plamuurmes, leg het in een doos en herenig de koningin met haar
volk. Op die manier heb ik vorig jaar zeven getransplanteerde nesten
op het balkon gezet. Uiteraard moet je dit doen met beschermende

kleding aan, ik gebruik hiervoor net zo'n jas en kap als imkers.”
Gisteren kreeg hij een verzoek om een nestje Franse veldwespen
weg te komen halen. Ze zijn weliswaar heel vredelievend, maar pal
onder een dakraam dat dagelijks open en dicht gaat is niet prettig.
“Voor Franse veldwespen neem ik een plastic bakje mee. Eerst
vang ik met een vlindernetje alle wespen, daarna steek ik met een
plamuurmes het nestje voorzichtig los. Dan lijm ik het nest onder-
steboven in het plastic bakje en neem ze mee. Ik heb al een droog
en warm plekje bij de heg in orde gemaakt waar het ik bakje dan
omgekeerd ophang. Zo krijgen ze hun eigen mini-kas.”
Wie aan het einde van het seizoen ongewenste limonadewespen op
bezoek krijgt kan ze volgens Sjoert het beste voeren. “Zet verderop
een bak suikerwater of klontjes suiker neer. Als je dat op tijd bijvult
blijven ze daar.” Om grinnikend te vervolgen: “Vorig jaar brandde
iemand zijn huis af omdat hij de gasbrander op een nest zette. Dan
denk ik, in Duitsland zijn er boetes, in Nederland is er karma.”